

HÍREK az EU lisszaboni kábítószerügyi központjából

ÉVES JELENTÉS 2011: FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSOK

A szakpolitikának és a válaszoknak az új évtized kihívásaira kell készülniük – vélekedik a kábítószerügyi központ vezetője

(2011.11.15., LISSZABON **ZÁROLVA WET/lisszaboni idő szerint 10.00 óráig**) Az **Éves Jelentés 2011: a kábítószer-probléma Európában** szerint a helyzet „ellentmondásokkal teli” – állítja az **EU kábítószerügyi központja (EMCDDA)**. A Lisszabonban kiadott jelentés szerint a kábítószer-használat Európában stagnál, de vannak bizonyos pozitív változástól árulkodó jelek is a kokainhasználat tetőzése és a kannabiszhasználat további csökkenése kapcsán a fiatalok körében. Az ismertebb kábítószeresek némelyike esetében látható stagnálással szemben ugyanakkor új veszélyek is felbukkantak. A jelentés körülfárja a szintetikus kábítószeres piacának jelleményeit, az új kábítószeres gyors megjelenését és a politoxikománia elterjedtségét. Az ügynökség éves értékelésének bemutatásakor az **EMCDDA igazgatója, Wolfgang Götz** így nyilatkozott: „Az európai szakpolitikákat és válaszokat az új évtized kihívásaihoz kell igazítani”.

Kokain – kipukkadt a buborék?

Az elmúlt tíz évben a kokain lett Európában a legszélesebb körben használt tiltott stimuláns, noha a legtöbb kokainhasználó az Európai Unió mindössze néhány nyugat-európai országában él. A 15-64 éves európai lakosságból körülbelül 14,5 millióan próbálták ki életükben legalább egyszer a kokaint, az elmúlt évben pedig nagyjából 4 millióan használták (5. fejezet, 9. táblázat) e szert. A ma bemutatott új adatok alapján azonban felmerül a kérdés, vajon népszerűsége túljutott-e már tetőpontján.

A kokainhasználatról készült friss felmérések pozitív változásokat is feltárnak a leginkább érintett országokban. **Dánia, Spanyolország, Olaszország** és az **Egyesült Királyság** – négy abból az öt országból, melyben a legmagasabb használati szintet mérték – például a fiatal felnőttek (15–34 évesek) körében az elmúlt évi kokainhasználat némi visszaeséséről számolt be a **Kanadában** és az **Egyesült Államokban** megfigyelhető tendenciát követve (5. fejezet, 10. ábra; GPS-14 ábra, ii. rész) ⁽¹⁾. A rekreációs helyszíneken végzett célzott felmérések egyes országokban szintén a kokainhasználat csökkenését mutatták.

„A rendszeres kokainhasználattal járó anyagi teher csökkentheti annak vonzerejét azokban az országokban, ahol mostanság megszorítások vannak napirenden” – írja a jelentés. A kokain átlagos kiskereskedelmi ára a legtöbb uniós országban grammonként 50 és 80 euró között mozog (PPP-3 táblázat, i. rész). A kábítószerrel mint a tehetősek életvitelének szerves részéről kialakult pozitív képet szintén beárnyékolja a kokainnal összefüggő problémák (pl. a kórházi sürgősségi esetek, kezelési igény és halálesetek) egyre szélesebb körben való felismerése.

A szakellátásra jelentkező kábítószer-használók körülbelül 17 százaléka nevezte meg a kokaint a számára elsődlegesen problémát jelentő kábítószerként (TDI-2 ábra, ii. rész). Emellett Európában évente körülbelül 1.000 kokainnal összefüggő halálesetet jelentenek. A kokainhasználat és az alkalomszerűen nagy mennyiségű (mértéktelen) alkoholfogyasztás gyakran együtt jár. Közelmúltbeli vizsgálatok azt állapították meg, hogy a kezelés alatt álló kokainfüggő szerhasználók több mint fele egyben alkoholfüggő is (lásd az 5. fejezetben a keretes szöveget) ⁽²⁾. A tagállamok most arról számoltak be, hogy a problémás kokainhasználók kezelésében alkalmazott terápiás válaszok javultak és a tapasztalatok pozitív irányba mozdultak el.

Az európai kokainleforgalások száma tovább emelkedett (a 2004. évi 56 000-ról 2009-ben kb. 99 000-re – SZR-9 táblázat), ellenben a lefoglalt mennyiség és a kábítószer tisztasága az utóbbi években jelentősen visszaesett. Az Európában lefoglalt kokain teljes mennyisége 2006-ban tetőzött, azóta azonban a felére csökkent, így 2009-ben a becslések szerint 49 tonna volt (5. fejezet, 8. táblázat). Miközben a Nyugat-Afrikán átvezető kokainkereskedelmi útvonalak jelentősége feltehetőleg egyre kisebb, Európa keleti részén bizonyíthatóan fokozott tevékenység jelei mutatkoznak.

Kannabisz – csökkenő tendencia

A kannabiszt élete folyamán már körülbelül 78 millió európai próbálta ki – azaz a 15–64 évesek körében minden ötödik felnőtt –, és közülük az elmúlt évben nagyjából 22,5 millióan használták (3. fejezet, 4. táblázat). Ennek megfelelően még mindig a kannabisz a leggyakrabban használt tiltott drog Európában. A legfrissebb európai adatok azonban azt erősítik meg, hogy a kannabiszhasználat összességében stabil vagy csökkenő tendenciát mutat a fiatal (15–34 éves) felnőttek körében az **EMCDDA** korábbi éves *jelentéseiben* foglaltaknak megfelelően (3. fejezet, 5. ábra). Ezt a visszaesést tükrözik az (15–16 éves) iskolások körében végzett felmérések is (Az iskoláskorú gyermekek egészség-magatartása [HBSC] felmérés 2006–2010, EYE-10).

A dohányzás visszaszorulása némiképp befolyásolhatja a kannabisz-fogyasztás alakulását is Európában, ahol a két szert rendszerint együtt használják (3. fejezet, 6. ábra). A 23 uniós országban végzett utolsó két ESPAD iskolai felmérést (2003 és 2007) összevetve kiderül, hogy az elmúlt havi cigarettafogyasztás és a kannabiszhasználat összességében csökkent: az előbbi 33 százalékról 28 százalékra, míg az utóbbi 9 százalékról 7 százalékra. A csökkenő kannabisz-fogyasztás ra magyarázatul szolgálhat továbbá az életstílus, a divat, helyettesítő drogok használata és a kábítószerrel szembeni attitűdök. Az **Európai Bizottság** által 2011. júliusban kiadott friss **Eurobarométer** felmérés azt mutatta, hogy a rendszeres kannabiszhasználat a fiatal (15–24 éves) válaszadók 67 százaléka szerint „nagyon veszélyes” az egészségre⁽³⁾. Sokat vitatott kérdés, hogy a drogpolitika változásai milyen mértékben befolyásolják a kannabiszhasználatot. A jelentésben bemutatott adatok nem mutatnak világos kapcsolatot a kábítószer-törvények közelmúltbeli változásai és a kannabiszhasználat mértéke között (lásd a 3. fejezetben a keretes szöveget).

A rendszeres kannabiszhasználat Európában továbbra is aggodalomra ad okot: az európai (15–34 éves) fiatalok közül mintegy 9 millióan használtak kannabiszt az elmúlt hónapban. Úgy tűnik, a fiatal férfiaknál a legnagyobb annak a veszélye, hogy rendszeres kannabiszhasználóvá válnak (3. fejezet, 7. ábra): ezzel a tényezővel érdemes külön foglalkozni a célzott prevenciók tevékenységei során.

Az európai lakosság kannabiszvétségét tükrözi a kábítószerből lefoglalt évi 700 tonna körüli mennyiség (hozzávetőlegesen 600 tonna hasis, 100 tonna marihuána) (3. fejezet, 3. táblázat)⁽⁴⁾. Az elmúlt évtizedben az európai kannabiszpolitika a büntető igazságszolgáltatás figyelmét a szerhasználók helyett fokozatosan a terjesztőkre irányította. Ennek ellenére a kannabiszhasználat összefüggő bűncselekmények száma tovább emelkedett, ami arra utalhat, hogy a politika esetenként eltér a gyakorlattól (2. fejezet, 4. ábra).

Szintetikus kábítószeresek – egyre összetettebb a piac

Az EMCDDA korábbi éves *jelentéseiben* már esett szó arról, miként tudnak a „legal high” szerek kereskedői mindig egy lépéssel az ellenőrző szervek előtt járni és a betiltott termékek helyett gyorsan új alternatívákat kínálni. A ma nyilvános jelentés azt is bemutatja, hogy hasonló macska-egér játék zajlik a prekursorok, a kábítószeresek előállítására használt vegyi anyagok területén is (lásd a 4. fejezetben a keretes szöveget).

A szintetikus szereket, köztük az ecstasyt (MDMA, MDEA és MDA) és az amfetamint Európában illegálisan állítják elő import prekursorokból. A jelentés bemutatja, hogy a gyártók milyen kifinomult módszereket használnak az ilyen prekursorok eltérítésének megakadályozását célzó szabályozások megkerülésére. Ilyen módszer többek között az, amikor a prekursorokat „pre-prekursorokból” szintetizálják vagy nem ellenőrzött vegyi anyagnak álcázzák, amelyet importálás után visszaalakítanak.

Az ecstasy-piacon közelmúltban megfigyelhető ingadozások jól illusztrálják ezt a jelenséget. A PMK prekursor eltérítésének visszaszorítására tett sikeres intézkedéseket követően most úgy tűnik, hogy a gyártók különféle pre-prekursorokat – például szafrolt – használnak az MDMA kiinduló anyagaként. Szafrolból és szafrolban gazdag olajokból 2009-2010-ben mintegy 1050 litert foglaltak le főként **Litvániában**.

Miután az EMCDDA legutóbbi két éves *jelentése* arról számolt be, hogy az ecstasy-tablettákban ritkán találnak MDMA-t, most bizonyos jelek arra utalnak, hogy használata újra fellendülhet. Az újabb hírek szerint az MDMA egyre könnyebben hozzáférhető – például az ecstasy-gyártással leginkább összefüggésbe hozható **Hollandiában**, ahol nagydózisú tablettákat találtak.

Élete folyamán körülbelül 11 millió európai lakos próbálta már ki az ecstasyt, az elmúlt évben pedig mintegy 2,5 millióan használták (4. fejezet, 7. táblázat) e szert. Amfetamint Európában körülbelül 12,5 millióan (15–64 évesek) próbáltak már ki, közülük nagyjából 2 millióan az elmúlt évben (4. fejezet, 6. táblázat). A legfrissebb öt éves trendadatok alapján az ecstasy és az amfetaminok használata a fiatal (15–34 éves) felnőttek körében összességében stabil volt vagy csökkent (4. fejezet, 8. ábra).

Az amfetaminok (amfetamin és metamfetamin) előállítását tekintetében Európa még mindig világelső. Európán belül a jelentős metamfetamin-használat és -kínálat hagyományosan **Csehországra** és **Szlovákiára** korlátozódik. Ám azonban az előző éves *jelentéseknek is megfelelően* most úgy tűnik, a metamfetamin egyre könnyebben hozzáférhető Észak-Európa egyes részein (pl. **Norvégia, Svédország és Lettorság**) is, ahol részben felválthatja az amfetamint.

Az új szerek gyors megjelenése és erősödő kölcsönhatás a „legal high” szerek és a tiltott szerek piaca között

Az új, nem ellenőrzött (gyakran „legal high” szerként árusított) pszichoaktív anyagok gyors megjelenése egyre nagyobb problémát jelent úgy Európában, mint nemzetközi szinten ⁽⁵⁾. Az **EMCDDA** és az **Europol** felé 2010-ben (a 2009. évi 24-hez képest) rekordszámú 41 új kábítószerrel érkezett bejelentés és a ma bemutatott, 2011-re vonatkozó előzetes adatok sem vetítik előre e szám csökkenését. Az **európai korai jelzőrendszeren** (EWS) keresztül 2011-ben eddig 36 anyagot jelentettek be. Az új anyagok azonosítására tett intézkedések igyekeznek egyre inkább elébe menni a problémának – a korai jelzőrendszeren keresztül így jelenleg már több mint 150 anyagot vontak megfigyelés alá (lásd a 8. fejezetben a keretes szöveget).

A „legal high” szerek online kiskereskedőiről készített legutóbbi **EMCDDA**-körkép (2011. július) rekordszámú, 600 olyan online üzletet talált, amelyek feltehetőleg pszichoaktív termékeket árusítanak ⁽⁶⁾ és kínálatukban új termékek széles körét fedezte fel. A honlapok közül többen igyekeznek körültekintően eljárni a kézbesítésre vonatkozó korlátozások bevezetésével, a felelősségvállalás kizárására tett jognyilatkozattal és (pl. egészségügyi, jogi) figyelmeztetések feltüntetésével.

Egyre inkább a figyelem középpontjába kerül a „legal high” szerek és a tiltott szerek piaca közötti erősödő kölcsönhatás. Előfordul, hogy nem ellenőrzött pszichoaktív anyagokat (pl. katinonok, piperazinok vagy fenetilaminok keverékeit) ecstasysként tablettáznak és az illegális piacon árusítanak. Ugyanakkor az ellenőrzött anyagok listáján szereplő PMMA-t nemrég „legal high” szerként forgalmazott termékekben is azonosították. Az EU országaiban fokozatosan ellenőrzés alá kerülő ⁽⁷⁾ mefedron mindkét problémakörben felbukkanni látszik, azaz árusítják „legal high” szerként az interneten és néhány országban az ecstasy vagy a kokain forgalmazására használt illegális terjesztői hálózatokon keresztül.

Az új kábítószeres gyors terjedése rákényszeríti a tagállamokat arra, hogy a drogproblémára adott szokásos válaszaik némelyikét átgondolják és módosítsák. **Írországban** és **Lengyelországban** 2010-ben nem késlekedtek elfogadni a kábítószer törvények alapján nem ellenőrzött pszichoaktív anyagok nyílt árusítását korlátozó jogszabályokat. Más országok a meglévő egészségvédelmi vagy gyógyszer törvényeken keresztül reagáltak. Az **Európai Bizottság** most vizsgálja felül az új szerek európai monitorozásának módját és az ezügyben tett lépéseket annak érdekében, hogy a válaszok továbbra is naprakészek és a célnak megfelelőek legyenek ⁽⁸⁾.

„A mai gyorsan változó világnak, amelyben minden mindennel összefügg, egyfajta tükörképe a fenyegetésekhez és lehetőségekhez szemlátomást gyorsan alkalmazkodó, hirtelen változásra képes és összehangolt kábítószerpiac” – mondta **Wolfgang Götz** a jelentés mai bemutatója alkalmával. „Ezt nem pusztán a piacon megjelenő új anyagok számában tükrözi, de sokféleségükben, illetve az előállításuk, terjesztésük és forgalmazásuk módjában is.”

Az igazgató befejezésül így nyilatkozott: „Proaktív stratégiára van szükségünk, mely segítségével képesek leszünk az új kábítószereket és az újonnan megjelenő tendenciákat gyorsan felismerni, továbbá a potenciális következményekre felkészülni. Egész Európában összehangoltan kell fellépni, mert ha nem, az egyes nemzeti szinten tett erőfeszítések nagy valószínűséggel hatástalannak bizonyulnak. Ez a két tényező kulcsfontosságú, ha nem akarunk alulmaradni e villámgyors macska-egér játékban.”

Megjegyzések:

⁽¹⁾ A 2011. évi éves jelentésben közölt adatok 2009-re vagy az utolsó olyan évre vonatkoznak, amelyről adatok állnak rendelkezésre. A sajtóközleményben idézett ábrák és táblázatok megtalálhatók az *Éves jelentésben* vagy a *2011. évi statisztikai közlönyben*: www.emcdda.europa.eu/stats11

⁽²⁾ Előkészületben: az EMCDDA drogprofilja az alkoholoról: www.emcdda.europa.eu/drug-profiles

⁽³⁾ Flash Eurobarometer 330, (2011) *Youth attitudes on drugs*: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_330_en.pdf
www.emcdda.europa.eu/publications/drugnet/online/2011/75/article1

⁽⁴⁾ Az európai kannabiszpiac fejleményeiről az EMCDDA „Insights” sorozatának hamarosan megjelenő száma ad részletes áttekintést: www.emcdda.europa.eu/publications/insights

⁽⁵⁾ Az EMCDDA 2011. májusban rendezte az új kábítószerrel foglalkozó első nemzetközi multidiszciplináris fórumot: www.emcdda.europa.eu/events/2011/new-drugs-forum

⁽⁶⁾ EMCDDA körkép, 2011. július www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

⁽⁷⁾ Lásd a Tanács határozatát: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:322:0044:0045:hu:PDF>

⁽⁸⁾ Az Európai Bizottság értékelése a 2005/387/IB tanácsi határozat működéséről.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0387:HU:HTML>

Az *Éves jelentéshez* kapcsolódó termékekről, sajtóközleményekről, szolgáltatásokról és eseményekről szóló információk itt érhetők el: www.emcdda.europa.eu/events/2011/annual-report